

Tips til arbeid med fonologisk og ortografisk lesestrategi

Signbild Skogdal, logoped MNLL

Fonologisk lesestrategi og non-ord

Gjennom arbeid med lese- og skrivesvake personer har jeg hatt behov for oppgaver som utvikler fonologisk lesestrategi og som har med ulike fonemkombinasjoner/grafempakker. Jeg har derfor laga en non-ordtekst med økende vanskegrad. Ulik lengde og kompleksitet på non-orda gjør at jeg kan se hvilke element i fonologisk syntese som går bra og hvilke som er vanskelig, og om nødvendig bare bruke første linje (1- og 2-stavord med K+V eller V+K).

Non-ordtekst. Forstår du innholdet i dette, er du god!

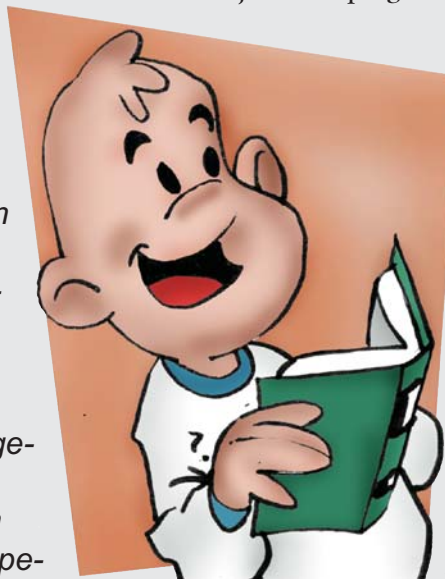
*So re då fø hå su fi ase tål itom sire
tagen fugø gafu reni meno
telge brast kre stru trir skrove prøkken
griffet vrask perkis strisse klagi prøke
strekle strise fikkar grafet halsø brisk-
tru
åmitere grytelig hulterere andektøre
gruttene
sjongmere kjøturere gjennatere bringe-
tare skjermating hønder
hvert gjarder hvorgen sjalem hvikkom
kjopetrunge hissapripp gylleborg kjøppe-
sukk hjessetrugg syggetrugg gikkatrukk
døngbing.*

Erfaringer med bruk av teksten viser at leseren kan lese den mange ganger (om så daglig) og i liten grad gjenkjenne non-ordene. Noen av orda, som f.eks. "gylleborg" krever samtale om uttalemuligheter; /gy/ som i /gym/ eller /jy/ som i /gyselig/.

En av elevene mine kommenterte følgende etter å ha lest teksten for første gang: "Det er vel ingen sak å forstå innholdet i teksten!". Deretter diktet han ei historie med assosiasjoner han fikk av non-orda - resultatet ble fantastisk morsomt og kreativt, og ga meg nyttig informasjon om elevens muntlige formuleringsevne og evne til tekstbygging.

Ortografisk lesestrategi og power-point

Hurtigvisning av ord er en kjent oppgave i arbeid med ortografisk lesestrategi, og det finns enkelte lesetreningsprogram på data med slike oppgaver. Det kan imidlertid være vanskelig og tidkrevende å legge inn egne tilpassede ordlister - dessuten er det nok ikke alle logopeder og lærere som har slike program. Jeg vil med dette presentere en enkel måte å lage tilpassede ordrekker med hurtigvisning med power-point. Alle som har PC og Office-pakken har power-point, og de fleste logopeder er nok kjent med programmet.

Når man har bestemt seg for hvilke ord eleven skal øve på, tar det ca. 5 -10 min. å legge inn orda i en power-point-presentasjon (f.eks. høyfrekvente ord, ord med sj-lyd/kj-lyd, parord med dobbel/enkel konsonant). Ett ord legges på hvert kort og orda kan klikkes fram på ulike måter; logopeden klikker fram orda så raskt som ønskelig, eller man kan stille inn tida på "lysbildeovergang" - hurtigste visningstid er da 1 sek. Eleven kan etter hvert sjøl klikke fram orda raskere og raskere.

Det er lurt å lage mange ulike lister/presentasjoner med ulik vanskegrad og ulike ortografiske emner. Man kan også skrive inn setninger på hvert kort og velge "lysbildeframvisning", "egendefinert animasjon", "effekt", "bortskyving, mot høyre, ord for ord". Setningen vises da hurtig med ord for ord og forsvinner mot leseretningen.

Erfaringene mine med hurtiglesing på denne måten viser at elevene syns det er en artig måte å trene på. Jeg kan brenne en CD med tilpassede lister til hver elev slik at de kan trene mellom logopedtidene. Ved første gangs lesing av liste kan man øve på orda i lysbilledigeringsoppsettet (alle bildene på sia - husk 100% str.). På den måten bruker man ikke hurtigvisningsfunksjonen første gang.